

Qerim LITA

SI I PËRSHKROI REMZI KOLGECI NGJARJET E NËNTORIT 1988 NË KOSOVË?

(Dokument)

Marshi protestues i minatorëve të minierës “Trepça”, që filloi më 17 nëntor 1988, i cili më pas u shndërrua në protesta dhe demonstrata mbarëshqiptare në Kosovë, tronditi thellë udhëheqjen e atëhershme komuniste jugosllave në përgjithësi, e atë serbe në veçanti. Në ato demonstrata të cilat zgjatën deri më 21 nëntor, qindra mijëra shqiptarë dolën nëpër rrugët dhe sheshet e Kosovës për ta mbrojtur Kushtetutën e vitit 1974, duke brohoritur parullat: “Jetën e japim, Kosovën se japim”, “Nuk e japim Kushtetutën nga viti 1974”, “Rroftë Kushtetuta e vitit 1974”, “Tërë Kosova është çu në këmbë që Kushtetutën e vitit 1974 mos me e ndërru”, “Kosovë po se po -Metohi jo se jo”, etj. Sekretariati Krahinor për Punë të Brendshme njoftonte se vetëm më datë 18 nëntor, në Prishtinë kishin arritur në këmbë mbi 60 mijë demonstrues shqiptarë nga të gjitha vendbanimet e Kosovës, prej tyre 40 000 ishin vendosur në stadiumin e qytetit, ndërsa 20 000 të tjerë protestonin para Komitetit Krahinor. Ishin të kota masat e ndërmarra nga udhëheqja e atëhershme politike e Kosovës, për pengimin e tubimeve masive të popullsisë shqiptare dhe për pengimin e ardhjes së organizuar të tyre në Prishtinë. Komiteti Krahinor i Lidhjes Komuniste të Kosovës njoftonte se demonstruesit shqiptarë ishin këmbëngulës ndaj “kërkesave të veta”, duke mos iu përgjigjur apeleve dhe thirrjeve për shpërndarje, nga ana e strukturave të atëhershme udhëheqëse kosovare. Ndër udhëheqësit politik kosovar, i cili gëzonte autoritet më të gjerë te popullsia shqiptare, padyshim se ishte Remzi Kolgeci, i cili asaj kohe mbante dy poste më të larta partiake e shtetërore: kryetar i Krahinës Socialiste Autonome të Kosovës dhe ushtrues detyre i kryetarit të Komitetit Krahinor të Lidhjes

së Komunistëve të Kosovës, post të cilin e ushtroi përkohësisht pas dorëheqjes së imponuar të kryetares së mëparshme Kaçusha Jashari. Autoriteti i tij u pa në ditën e tretë të demonstratave, përkatësisht në mbrëmjen e datës 19 nëntor, kur dhjetëra mijëra demonstrues shqiptarë të tubuar para Komitetit Krahinor e pranuan apelin e tij që të shpërndahen, pasi paraprakisht u premtoi se të gjitha kërkesat e tyre do të shqyrtoheshin në një mbledhje të jashtëzakonshme të Komitetit Krahinor, e cila do të mbahej menjëherë posa të krijoheshin kushtet.

Si udhëheqës me përgjegjësi më të madhe politike në Kosovë, ai krahas angazhimit të drejtpërdrejtë për qetësimin e situatës në Kosovë, mori pjesë aktive edhe nëpër mbledhjet e jashtëzakonshme të përbashkëta apo të ndara të Kryesisë së Komitetit Qendror të Lidhjes së Komunistëve të Jugosllavisë dhe Kryesisë së RSFJ-së, si dhe të Kryesisë së KQ të Lidhjes së Komunistëve të Serbisë dhe Kryesisë së RS të Serbisë. Një mbledhje e tillë u mbajt më 24 nëntor 1988 në Beograd, ku si organizatore formale e saj ishte Kryesia e KQ të LKJ-së, e në të cilën morën pjesë edhe anëtarët e Kryesisë së RSFJ-së. Në atë mbledhje, Remzi Kolgeci mbajti një fjalim më të zgjeruar për rrjedhat e protestave dhe të demonstratave shqiptare në Kosovë, si dhe për masat që ishin ndërmarrë nga ana e strukturave politike e ekzekutive kosovare për pengimin e tyre. Ai që në fillim të fjalimit u ankua për presionin e madh që kishte pasur një ditë më parë nga udhëheqësi më i lartë komunistë serb, S. Millosheviqin, por edhe nga Petar Graçanin, asaj kohe sekretar federativ për Punë të Brendshme, që me çdo kusht të udhëtojë në Beograd për një marrëveshje të re, e cila, siç shprehet ai, binte ndesh me qëndrimet, përkatësisht marrëveshjet e arritura në KQ të LKJ-së, sa i përket problemit të Kosovës. Pas përfundimit të fjalimit, atij iu parashtruan një sërë pyetjesh provokuese nga ana e pjesëmarrësve, veçanërisht nga përfaqësuesit maqedonas pjesëmarrës në atë mbledhje, si: Vasil Tupurkovski, Millan Pançevski dhe Jakov Llazarevski, por edhe nga ata serbë e malazezë, si: Borisav Joviq, Marko Orllandiq etj. Fjalimi i tij i plotë si dhe debati i zhvilluar më pas, i cili ruhet në Agjencinë Shtetërore të Arkivave të Kosovës në Prishtinë, fondi KK i LK i Kosovës, asaj kohe është konsideruar si një dokument shumë sekret, dhe në të kanë pasur qasje vetëm një numër i caktuar i udhëheqjes së lartë komuniste të Kosovës. Dokumenti, i cili është përkthyer nga gjuha serbo-kroate, nxjerr në pah qëndrimin e vërtetë, përkatësisht të luhatshëm të Remzi Kolgecit dhe të udhëheqjes së atëhershme politike të Kosovës ndaj revoltës së minatorëve shqiptarë, e cila më pas u shndërrua në revoltë e protestë mbarëshqiptare në Kosovë.

Fjalimi i autorizuar i Remzi Kolgeci në mbledhjen e Kryesisë së KQ LKJ-së, nga data 24 nëntor të vitit 1988¹

Tepër sekretet
Kthehet pas përdorimit
Numri i evidentimit 161

Fjalën e ka shoku Kolgeci.

Remzi Kolgeci: U thash se edhe unë, por edhe ju jeni në një situatë tejet të rëndë për arsye se konsideroj se për këto çështje qësot Kryesia i ka vendosur në rendin e ditës, ndoshta nuk jemi të përgatitur mjaftueshëm që të futemi në detaje, por unë e kam kuptuar se duhet të jap një informatë të shkurtë për ngjarjet me ato vlerësime që ne i jemi qasur punës në lidhje me zbardhjen e situatës së përgjithshme që këtyre ditëve ka ndodhur në Kosovë.

Së dyti, ndoshta do të ishte mirë që për këtë mbledhje të kemi edhe marrëveshje në Kryesinë e KK të LK të Kosovës për mbledhjen e mbajtur më 20 të dielën, ku mori pjesë edhe shoku Koroshec, me shokët Brigiç dhe Uzellac dhe shokët nga KQ LK të Serbisë. Ja përse e them këtë, për arsye se kjo bisedë e sotme përkatësisht biseda e mbrëmshme për ne në Kosovë ka qenë e pa planifikuar dhe unë nuk ua zë për të madhe që mbledhjen e keni caktuar aq shpejtë, përkundrazi. Por mendoj se është bërë pak, kjo ka qenë befasuese për arsye se ne qemë marrë vesh se si duhet të qasemi. Së bashku me Kryesinë e KQ LKJ-së dhe me Kryesinë e KQ LK të Serbisë e ndërtuam një metodë pune. Kjo e mbrëmshmja doli në mënyrë befasuese. Por, unë e kam kuptuar se kjo ka ardhur me propozim të shokëve nga Kryesia e Komitetit Qendror të Lidhjes së Komunistëve të Serbisë. Fillimisht mund të them se rreth asaj bisede rreth thelbit të bisedës dhe rreth asaj se çfarë do të bisedohej në atë takim të mbrëmshëm, nuk kam mundur të mos marrë pjesë jo nga dëshira ime por për shkak situatës së përgjithshme. Unë jam informuar dje rreth orës 15,30 se duhet të vij në Beograd. Kjo është një çështje që fillimisht duhet t'ju informoj se në çfarë shtate kemi qenë ne. Ndërsa është një e vërtetë e madhe se parmbremë shoku Petar Graçanin (sekretar federativ për Punë të Brendshme - Q.L.) dhe shoku Millosheviq insistuan që unë të vij në Beograd me çdo kusht për shkak marrëveshjes rreth

¹Titulli është pjesë përbërës i dokumentit.

vlerësimit të situatës. Unë kërkoj falje që këtë duhet t'ua them patjetër. Në Kryesinë e KQ LKJ-së me siguri se këto për ju nuk janë detaje me rëndësi. Me këtë unë kam dashur të them, që edhe për mua ka qenë e pamundur një mënyrë e tillë e bisedës dhe e qasjes aq të shpejtë. Për shkak asaj se drejtimin dhe marrëveshjen e aksionit ne e kemi arritur bashkërisht u thashë se, dëshiroj edhe një herë ta theksoj në mbledhjen e Kryesisë së Komitetit Krahinor në përbërje të zgjeruar, ku ishin shokët më përgjegjës nga Kryesia e KQ LKJ-së dhe Kryesia e KQ të Serbisë.

Unë e kam konsideruar por edhe sot e konsideroj se ajo marrëveshje është e harmonizuar dhe mbi bazën e asaj marrëveshjeje ne i jemi qasur realizimit të saj, ishim në rrugë që të vepronim asisoj. Mua më është plotësisht e qartë fakti se Konferenca e Lidhjes së Komunistëve të Serbisë ishte një tubim i tillë, saqë nuk mund të bisedohej asgjë për situatën në Kosovë. Mirëpo, mua personalisht gjithashtu më është e qartë se në këtë situatë nuk mund të jap vlerësime të thelluara, vlerësime politike për shkak të rrethanave dhe fakteve më të ndryshme. Unë sot nuk do të futesha në detaje për ato fakte. Por, pasi shoku Stipe² më dha detyrë që t'u informoj shkurtimisht, unë do të përpiqem që vërtetë të jem krejtësisht i shkurtë dhe në fund t'ju informoj se si ne kemi menduar të punojmë dhe se ky përcaktimi i yni a ka qenë i drejtë apo jo. Nëse nuk është, le të më thuhet këtu në Kryesi. Ne këtë do ta pranojmë. Nëse është, në atë rast të na ndihmoni që atë përcaktim ta kryejmë së bashku, sepse nëse nga kjo situatë në opinion sërish dalim me dallime unë mund të pohoj dhe pohoj se do ta vështirësojmë situatën, nuk do ta ndihmojmë situatën në Kosovë. Rrjedhimisht, nuk do ta ndihmojmë as edhe aksionin tonë politik për përshpejtimin e përkufizimit, të shprehem ashtu, të ngjarjeve kundërrevolucionare nga 81-ishi me ato aksione që udhëhiqen e që duhet udhëhequr detyrimisht në Kosovë në luftën kundër nacionalizmit e separatizmit shqiptar. Por, edhe të dukurive tjera dhe nacionalizmave tjerë që i kemi pasur dhe për fat të keq ende i kemi, e që në situata dhe kohë të caktuar nuk kemi arritur t'i përkufizonim. Veçanërisht pas mbledhjes së XVI të Komitetit Qendror të Lidhjes së Komunistëve të Jugosllavisë.

Tubimet, të them më mirë, tubimet e organizuara, kanë filluar gjatë rrjedhës së mbledhjes së Komitetit Krahinor të Lidhjes së Komunistëve të Kosovës. A ishte para apo në mëngjes, unë them gjatë mbajtjes së mbledhjes. Mund të themi edhe në mëngjes nëse kjo paraqet një detaj të rëndësishëm. Filloi nga minatorët e Stari Tërgut për të

²Stipe Shuvar, kryetar i Kryesisë së KQ LKJ-së.

vazhduar me minatorët e Kishnicës, Novo Bërdës, Magurës, punëtorët e ndërmarrjes së ndërtimitarisë “Ramiz Sadiku” dhe disa organizatave tjera në Prishtinë. Kjo ishte më datë 17. Ndërsa më 18 gjithashtu vazhdimi i ardhjes, ardhjes së organizuar në Prishtinë, të shprehem ashtu, edhe të minatorëve edhe të qytetarëve e të tjerëve dhe të rinisë. Kjo ishte më 18, ndërsa për datën 19 duhet t’i jap disa karakteristika. Më datën 19 pati më pak punëtor sesa ditës paraprake më shumë të rinj e të strukturave tjera. Më datë 20, ditë e diel, një intensitet krejtësisht më të vogël të prezencës në Prishtinë, intensitet më të vogël të lëvizjes nga drejtimet tjera kah Prishtina që kjo datë përfundoi me bisedën në sallën “Boro e Ramizi”. Më datë 21 pati përpjekje karakteristike për lëvizje kah Prishtina, por në Prishtinë që një ditë relativisht e qetë. Më 22, kjo do të thotë dje, pati përpjekje për lëvizje kah Prishtina, por nuk pati as çfarë defilimi. Edhe sot, sipas informatave të deritanishme, ka mundësi që tash atje të ketë ndodhur diçka, por situata është përafërsisht sikur dje. Tash, çfarë është ajo që është prezent në ato tubime. Unë këtu i kam të shkruar, por nuk do t’ju ngarkoj me atë që kemi shkruar rreth atyre, nëse do të ketë nevojë unë do ta lexoj. Çfarë ishte karakteristikë, të themi në bisedën dhe lëvizjet e minatorëve dhe bisedën me minatorët më datën 17 në sallën “Boro e Ramizi”. Karakteristika thelbësore e bisedës ishte në atë se mbledhja e Komitetit Krahinor dhe paralajmërimi i mbledhjes së Komitetit Krahinor rreth ndërrimeve kadrovike në Komitetin Krahinor, u kuptua si një presion i caktuar ndaj kuadrit etj. etj. Kjo është e para.

Së dyti, informimi jo i mjaftueshëm rreth ndryshimeve kushtetuese. Prezent ishin edhe shokët tjerë, dhe shoqja Kaçushe, dhe shoku Azem, dhe udhëheqësit tjerë të Krahinës. Mund të pohoj se aty nuk pati asnjë incident derisa kam qenë prezent, por edhe më vonë. Biseda u zhvillua ashtu siç qemë dakorduar, por kur ata tash më kishin dalë në rrugë dhe insistonin të shkojnë për Prishtinë dhe ne u dakorduam, sepse nuk patëm mundësi tjetër për t’i kthyer për Mitrovicë. U thash, ashtu siç qemë dakorduar dhe sa do të zgjaste ajo bisedë. Çfarë parulla pati në atë bisedë të parë? Ne mund t’ua japim edhe regjistrin e parullave, të cilat i kemi marrë nga aktivistët si dhe nga organet e sigurimit. Nëse duhet mund t’i japim edhe sot apo nesër, kjo nuk paraqet ndonjë problem. Por, them se në atë bisedë të parë me ata minatorë që ishte një masë e madhe, rreth dy-tre mijë njerëz, mbisundonin parullat: “Tito partia”, “Rroftë Lidhja e Komunistëve”, “Rroftë Vëllazërim Bashkimi”, “Nuk duam dorëheqje”, “Rroftë Azemi”, “Nuk e duam ndërrimin e Kaçushes” etj. etj. Në bisedën e zhvilluar më datë 17 folën 5 deri 6 minatorë. Unë nuk arrita ta vërej, edhe pse isha aty deri sa folën të gjithë,

se gjatë fjalimeve të minatorëve, të cilët folën pa as çfarë koncepti apo ndonjë letre, se atje u tha diçka që do të ishte e papranueshme. Biseda të ngjashme dhe ardhje të ngjashme pati edhe në mbledhjen ndërmjet 17 dhe 18 nëntorit. Isha edhe në ato biseda, përkatësisht gjatë tërë mbledhjes deri të nesërmit në mëngjes. Edhe aty nuk kam mundur të vërej diçka që do të ishte e papranueshme. Edhe aty u theksuan parullat e njëjta që i theksova pak para. Tash, vijmë te data 18. Ne më 18 në mëngjes mbajtëm mbledhje urgjente të Kryesisë së Komitetit Krahinor të Lidhjes së Komunistëve të Kosovës dhe Komitetit për MPP-ë dhe VMSH-ë (Mbrotjtja e përgjithshme popullore dhe vetëmbrojtja shoqërore - Q. L.). E vlerësua situatën dhe u morëm vesh sesi të veprojmë më tej. Në mbledhje patëm lëvizje kah Prishtina, lëvizje të njerëzve punëtorë, qytetarëve kah Prishtina. Pjesa më e madhe, mund të pohoj, se shkoj në këmbë. Pati edhe transport të organizuar, për ata njerëz të cilët erdhën me autobusë, kamionë etj. Mirëpo, një masë e madhe e njerëzve udhëtoi në këmbë. Qëndrimi ynë ishte se mund të bisedojmë atje ku është e mundur të bisedohet – nëpër komuna, e jo në Prishtinë. Tash të kaloj, të kthehem sërish në datën 18 nëntor. E caktua mbledhjen dhe u dakordua, që në rast se vjen një masë më e madhe e njerëzve kah Prishtina, ne nuk kemi mundur të lejojmë që ajo masë e njerëzve të lëvizte kah Prishtina, përkatësisht brenda në Prishtinë, në qytet. Për arsye se ekzistonin, sigurisht, vlerësime të tilla sa që mund të cenohej siguri publik, rendi dhe qetësia publike etj. Marrëveshja jonë e përbashkët ishte që të gjitha ato masa që vinin, t'i orientonim kah stadiumi dhe në stadium. Nën vizoj sërish, për shkak të sigurisë së rendit dhe qetësisë publike etj. Të gjitha ata njerëz që atë ditë vinin kah Prishtina i orientonim kah stadiumi dhe nuk pati as çfarë problemi. Nëse këtu kemi gabuar, unë mund të bartë një pjesë të përgjegjësisë, jo një pjesë, por përgjegjësinë e përgjithshme, sepse kjo ishte ideja ime e cila që pranoi në Kryesi etj. Për shkak se situatën e patëm vlerësuar ashtu siç e patëm vlerësuar, ne nga Kryesia e RSFJ-së kërkuam pëlqim për vendosjen e masave të gatishmërisë. Atë e morëm nga Kryesia e RSFJ-së, dhe të njëjtën e zbatuam.

Të mos flas sesi atë ditë u organizua me aktivistët politik dhe se si atë ditë funksiononte ai aktivitet politik. Në stadium atë ditë, flas për datën 18, patëm rreth 40.000 njerëz. Ajo çfarë pati mundësi të dëgjohej dhe të shihej, edhe atë ditë mbisunduan parullat të cilat ishin në linjën e Lidhjes së Komunistëve, ato parulla karakteristike që i nënvizova më herët. Aty folën edhe udhëheqësit e Krahinës, foli Daut Jashanica, kryetar i Kryesisë së LSPP të Kosovës, Savo Komadiniq, kryetar i Sindikatës së Kosovës, Azem Vllasi dhe Kaçusha Jashari. Pas fjalimeve që u mbajtën

në stadium, u dakorduam të shpërndahen. Një pjesë u shpërnda, një pjesë u nis kah Komiteti Krahinor. Kuptohet se atyre iu bashkëngjit edhe grupi i qytetarëve, njerëzve, rinia dhe para Komitetit Krahinor që një masë e madhe. Edhe aty u drejtuan aktivistët politik me kërkesë që ata të shkojnë nëpër shtëpitë e tyre. Kjo është karakteristikë për datën 18 nëntor.

Pra, gjatë 17 dhe 18 nëntorit, nuk vërejtëm ndonjë incident as në planin ndërnacional, e as në ndonjë incident i cili do të mund të paraqiste ndonjë rrezik më të rëndë për rendin e qetësinë publike, sigurinë etj. Data 19 paraqet një ditë më karakteristike. Unë thash se aty erdhi në shprehje rënia e numrit të punëtorëve, ndërsa u shtua numri i rinisë. Gjatë tërë ditës janë zhvilluar biseda me njerëzit dhe në Prishtinë që shtuar masa e njerëzve, ndërkohë po atë ditë në Prishtinë dhe në mbarë Kosovën binte shi i madh, shi rrebesh. Unë thuajse për çdo orë i raportoja edhe Kryesisë së RSFJ-së edhe kryesisë së KQ LKJ-së për ngjarjet. Ekzistojnë informatat dhe dokumentet. Sipas vlerësimeve tona, para Komitetit Krahinor ishte një masë prej rreth 15 e 20.000. Ndërsa nëpër rrugët e Prishtinës, nga “Grandi” deri te “Bozhuri” dhe rrugëve përreth, sipas vlerësimeve të organeve të sigurimit, pati rreth 35.000 njerëz nga të gjitha viset e Kosovës. Ky është vlerësimi për numrin e atyre që ishin tubuar para ndërtesës së Komitetit Krahinor. Ndërsa nga “Grandi” e deri te “Bozhuri” ishte një masë e madhe.

Kryesuesi:

Kjo nënkuptohet që këto 20.000 përfshihen në masën e 35.000.

Remzi Kolgeci:

Po, po. Gjatë tërë ditës, ne të gjithë, ishim në kontakt të vazhdueshëm me shokët nga Kryesia e KQ LKJ-së dhe Kryesia e RSFJ-së, me shokun Koroshec³, edhe me shokun Dizdareviq⁴, por edhe me shokun Stipe dhe me shokët tjerë. Ajo ka mund të shndërrohej në diçka që nuk do të ishte mirë as për Kosovën, as për Jugosllavinë dhe për askënd. Pra, as për shqiptarët, as për serbët, as për malazezët, për askënd në Kosovë e në Jugosllavi. Unë u paraqita në mbledhje rreth orës 20,30. Mora pjesë jo me iniciativën time. Gjithsesi se edhe me iniciativën time, por edhe në bazë të marrëveshjes me shokët nga Kryesia e KQ LKJ-së. Paraqitja ime ishte ashtu siç ishte, por ajo përfundoi me fjalët si vijon: se së shpejti do të thirret mbledhja e jashtëzakonshme e Komitetit Krahinor, mirëpo që të caktohet ajo mbledhje e jashtëzakonshme e Komitetit

³Shtjefan Koroshec, sekretar i përgjithshëm i KQ LKJ-së.

⁴Raif Dizdareviq, asaj kohe kryetar i Kryesisë së RSFJ-së.

Krahinor, duhet detyrimisht të krijohen kushte për punë, “ndërsa një ndër kushtet është që ju të shpërndaheni prej rrugëve dhe të shkoni nëpër shtëpitë tuaja”. Të gjitha kërkesat tuaja të cilat u dëgjuan këtyre ditëve do të analizohen në mënyrë të gjithanshme dhe për atë do të njoftohet opinionin jugosllav. Këtë ua thashë. Ua thashë për arsye se e kuptova se një ndër qëllimet, një ndër kërkesat e atyre njerëzve të cilët kishin ardhur, ishte të revidohen qëndrimet e mbledhjes së fundit të Komitetit Krahinor të Lidhjes së Komunistëve në lidhje me shokun Azem dhe Kaçushen. Mund të them se pas fjalimit, jo për shkak të asaj se ndoshta isha shumë bindës, por nuk e di se për çfarë arsye, pas gjysmë ore masa filloi të shpërndahet pa asnjë incident. Aty ishte edhe shoku Sinan⁵ dhe shokët tjerë, shoku Brigiq, shoku Uzellac dhe më falni nëse ka qenë edhe dikush tjetër, ndërsa unë nuk ia kam përmendur emrin. Rreth orës 22 u shpërnda e tërë masa, ndërsa në qytetet mbisundoi një qetësi relative. Patëm vetëm problem rreth transportit të njerëzve deri në komunat nga kishin ardhur. Kjo qe të shtunën në mbrëmje.

Të dielën. Të shtunën në mbrëmje në mbledhjen e aktivitetit politik të Komitetit Krahinor ishin shoku Brigiq dhe shoku Uzellac. Kjo ishte në ora 22. Aty u dakordua se çfarë duhej punuar atë mbrëmje e çfarë të nesërmit. Prezent ishin edhe kryetarët e komiteteve komunale, të cilët dhanë informata të shkurta për situatën dhe për vlerësimin e situatës për ditën e nesërme. Mund të them se vlerësimet e kryetarit të komitetit komunal⁶ ishin reale, veçanërisht reale ishin ato të aktivistëve politik. Edhe data 20 kaloi kryesisht mbi bazën e vlerësimeve të cilat i dëgjua nga kryetari i komitetit komunal dhe shokëve aktivistë politik të Komitetit Krahinor. Dita e diel ishte karakteristike për sa vijon: deri në ora 2 pas dite, qe relativisht qetë në qytet, a ishte kështu shoku Koroshec. Për atë kohë ne e mbajtëm mbledhjen e zgjeruar të Kryesisë së Komitetit Krahinor, ku u pajtua se çfarë duhet të punohet më tej. Në ora 4,50 pasdite, një grup prej 100-200 të rinjve u nis nëpër qytet, me parullat karakteristike: “Rroftë Lidhja e Komunistëve”, “Tito-partia” etj. Dal nga dalë shfaqeshin edhe parullat, parullat e papranueshme me përmbajtje armiqësore. Grupi i njëjtë i provokonte studentët e Qendrës studentore. Unë mund të them, ndërsa këtë e kanë edhe në informatë shokët e Kryesisë së KQ LKJ-së dhe Kryesisë së RSFJ-së, se studentët në mënyrë shumë korrekte dhe të dinjitetshme, e hodhën poshtë provokimin e atij grupi. Nuk iu bashkëngjiti asnjë student. Atëherë ata marshuan nëpër

⁵Sinan Hasani, anëtar i Kryesisë së RSFJ-së.

⁶Të Prishtinës.

qytet, defiluan etj. Mund të them, se ai grup ishte një ndër grupet më këmbëngulëse, grupi i cili u shndërrua në rreth 800, më vonë 1.000 etj. Grupi pati një ndalesë të vogël para Komitetit Krahinor dhe atëherë e orientuam në “Boro e Ramizi” që edhe me atë grup të zhvillohet bisedë. Kjo për arsye se qëndrimet i kishim të përbashkëta që aksioni politik të udhëhiqet deri në fund. Atë mbrëmje edhe ai grup u shpërnda, mirëpo ajo ditë ishte karakteristike për nga paraqitja e parullave të papranueshme. Pati edhe parulla “Kosova Republikë” etj. Thash se, e hëna ishte një ditë relativisht e qetë, në përjashtim se patëm marshim në këmbë të një grupi nga Rahoveci dhe grupe të të rinjve, ndërsa të martën ishte një qetësi e plotë dhe, ja arritëm deri në ditën e sotme.

Tash më lejoni që në pika të shkurta të them se për çfarë u pajtuam në Kryesinë e Komitetit Krahinor rreth asaj se çfarë duhet punuar rreth analizës dhe vlerësimit të atyre ngjarjeve në Kosovë. E kemi regjistrin e të gjitha parullave, të cilat qenë shfaqur gjatë ditës së parë, të dytë e të tretë etj., edhe të pranueshmet edhe të papranueshmet. Nuk do të futesha në atë, në ditën e parë, të dytë dhe të tretë qenë brohoritur parullat të cilat ishin në linjën e LK-së. Ditëve tjera, përkatësisht të fundit dhe ditën e parafundit të këtyre ngjarjeve ishte karakteristike për përpjekjen e theksimit të parullave të papranueshme. Të gjitha ato i kemi të dokumentuar, nëse do të nevojitej ndonjëherë, e me siguri se do të nevojitet për analizat tona, atyre nuk do u shmangemi.

Për çfarë u pajtuam në atë mbledhje të fundit të Kryesisë së KK të LK të Kosovës, ku mori pjesë edhe shoku Koroshec dhe shoku Sokolloviq nga KQ i LK të Serbisë? Themeltarja ishte për sa vijon: që në mbledhjen e parë të jashtëzakonshme të Komitetit Krahinor të shkojmë me informatën për ngjarjet dhe se në atë informatë të përpiqemi ta japim elementin themelor për analizën e ngjarjeve në Kosovë. Ky ishte dakordimi i parë dhe thamë se në mbledhjen e jashtëzakonshme të KK-së të shkohet menjëherë pasi do të krijoheshin kushtet për të, sepse nuk e kemi ditur se çfarë do të na sillte dita e nesërme. Ne i kishim vlerësimet, mirëpo sërish i patëm rezervat edhe ndaj atyre vlerësimeve tona dhe të organeve tjera. Në këtë mënyrë edhe filluam të punonim, shokët që erdhën në ndihmë u përpoqën të punojnë, ne e patëm një letër, atë ditë grumbullonim letra etj. Kuptohet se shokët nga KQ-ë, të cilët erdhën të na ndihmonin se nuk ishin të kënaqur me atë që patëm mundësi të punonim deri në atë moment, sepse ishim në aksion të përhershëm. U dakorduam që menjëherë në terren të iniciojmë një aktivitet politik intensiv mbi bazën e Platformës së qartë për bisedime me komunistët, me njerëzit punëtorë dhe me qytetarët. Elementet e Platformës na e ofroi

Shtjefan Koroshec dhe ato elemente i pranuar të gjithë ne që ishim prezentë, mbi bazën e asaj Platforme diçka kemi zgjeruar dhe janë duke u zhvilluar biseda në të gjitha organizatat e Lidhjes së komunistëve edhe nëpër degët e LSPP-së etj. Ndërsa dëshmi për këtë është prezenca e anëtarëve të Komitetit Qendror në terren. Ata erdhën dhe e panë atë letër, panë se çfarë po punohet. Pra, atë e respektuam menjëherë dhe vepruam sipas marrëveshjes.

Së treti, u dakordua që pas mbledhjes së jashtëzakonshme të Komitetit Krahinor do të shkonim në KK-ë me analizë të ngjarjeve. Kjo është karakteristika e tretë, përkatësisht konkluzioni i tretë. Pati edhe disa konkluzione tjera që nuk janë me rëndësi për t'i parashtruar këtu para jush. Por, ne tërë aktivitetin tonë e orientuam në atë drejtim, pa marrë parasysh se dy kryesitë, Kryesia e KK të LK të Kosovës dhe Kryesia e KSA të Kosovës, janë të cingura sa i përket numrit. Për momentin Kryesia e KK numëron vetëm 8 anëtarë, ndërsa Kryesia e KSA të Kosovës ka vetëm pesë anëtarë. Pra, duhet ta kuptoni se në situatë të tillë ka qenë shumë rëndë të punohet materiali dhe të merrej pjesë në terren, e njëkohësisht edhe të udhëhiqet dhe të koordinohet aksioni

E re është ajo që thash në fillim, tërë ajo që u kërkua dhe u insistua nga unë që të vij urgjentisht për Beograd. Unë e respektoj edhe KQ LKJ-në dhe Kryesinë e tij, unë e vlerësoj dhe e respektoj Kryesinë e RSFJ-së, por u thashë: shokë, mos më ngarkoni, sepse dje u mbajt Kuvendi i KSA të Kosovës. Nga unë u insistua të vij parmbremë, unë i luta që të mos më fusin në atë situatë për arsye se nga Kryesia e RSFJ-së kemi një kërkesë që të sigurohet puna normale e Kuvendit të KSA të Kosovës, sepse pati frikë se do të bllokohej puna e Kuvendit të KSA të Kosovës, se nuk do i jepej pëlqimi për amendamentet e Kushtetutës së RSFJ-së. Së dyti, nuk e kam ditur se çfarë do më sjell dita e nesërme, prandaj i luta që të mos insistojnë të vij sepse e kemi një situatë të tillë. Dje morëm pjesë në Kuvendin e organizuar, kërkoj falje që po i paraqes detajet, por jam i detyruar që në fund t'i them përcaktimet tona. Morëm pjesë në Kuvendin e KSA të Kosovës edhe pse patëm informata të tilla se do të jetë kjo apo ajo. Kuvendi i KSA të Kosovës u dha pëlqim amendamenteve të Kushtetutës së RSFJ-së me duartrokitje frenetike, pa asnjë reagim të vetëm. Ndërkohë, vlerësimet si në nivelin e vendit⁷, si në nivelin e Serbisë, vënin në dukje për një bllokadë të mundshme etj.

Dje u insistua sërish të vij në Beograd dhe sërish duke mos i ditur saktësisht arsyet. Unë e dija se do të bisedonim rreth vlerësimeve

⁷Fjalën e ka për RSFJ-ën.

dhe siç po e shihni arrita në Beograd tërësisht i papërgatitur për të biseduar në një forum aq me rëndësi, siç është Kryesia e KQ LKJ-së. Mirë, njeriut nuk i nevojitet shumë kohë për t'u përgatitur për këtë, tërë atë që e kam elaboruar deri më tash, e kam thënë mbi bazën e asaj që e kam parë unë personalisht dhe mbi bazën e inspektimit të gjendjes që e kemi marrë nga organet e Lidhjes së Komunistëve të Kosovës dhe organeve tjera si dhe të organeve për punë të brendshme si në rangun e Krahinës, po ashtu edhe në rangun e komunave.

Mund të pohoj se në mënyrë të vazhdueshme i kemi informuar dy kryesitë së të RSFJ-së po ashtu edhe të Republikës së Serbisë. Këtyre ditëve kemi prezencë dhe aktivitet të madh nga anëtarët e Komitetit Qendror dhe të disa anëtarëve të Kryesisë së Komitetit Qendror të LKJ-së. Për ato që po i them këtu, të njëjtat ia kam thënë edhe shokut Sllobodan Millosheviq dhe shokut Pero Gračaninit, se diçka është duke ndodhur në Republikën e Serbisë, mendoj në Krahinë, ndërsa as ditën e parë, as të dytën e as të tretën nuk e pa të arsyeshme askush nga Komiteti Qendror i LK të Serbisë të jetë prezent dhe të shkojë poshtë për të biseduar me njerëzit. Këtë mos e kuptoni si akuzë, kjo është vërejtja ime personale. Pati njerëz nga Kryesia e KQ LK të Serbisë në mbledhjet e Kryesive etj. Unë flasë për mungesën e veprimtarisë politike të shokëve nga KQ të Serbisë poshtë me masat, nuk flas për mos prezencën nëpër mbledhje. Unë i shpreh mendimet e mia, e nëse gaboj do të kërkoj falje dhe do të tërhiqem, por them se kjo ka qenë kështu. Ne e kuptojmë se mbajtja e Konferencës së LK të Serbisë është qëllim i rëndësishëm sa i përket përgatitjes etj., mirëpo nuk kemi mundur ta kuptojmë se në një situatë të tillë të mos ketë një angazhim politik më të madh nga shokët e KQ të Serbisë në terren, në mesin e njerëzve dhe në mesin e komunistëve.

Mbrëmë unë, por edhe shokët nga Kryesia e KQ të Jugosllavisë, kanë marrë një dokument i cili emërtohet – Vlerësimet dhe qëndrimet rreth situatës në Kosovë. Me siguri se këtë e keni lexuar edhe ju. Ndërsa është e sigurt se një ndër elementet mund të jetë, marrëdhëniet e përgjithshme në shoqëri. Ndërsa, elementi i dytë mund të jetë marrëdhëniet e përgjithshme në shoqëri pas mbledhjes XVI të KQ LKJ-së. Elementi i tretë mund të jetë sesi ne e paramendojmë atë se kush ka ndikuar në situatën e krijuar në Kosovë. A ka mundur të ndikonte edhe jo-uniteti ynë për disa çështje në RS të Serbisë, a ka mundur të ndikoj debati kushtetues, përkatësisht situata e cila ishte prezent para zhvillimit përfundimtar, zhvillimit të organizuar të debatit kushtetues dhe një sërë elementesh tjera. Nuk do t'i theksoja të gjitha. Një ndër elementet mund

të ishte dhe ajo se a kemi zhvilluar aksion politik të mjaftueshëm në luftën kundër nacionalizmit e separatizmit shqiptar, i cili element është i rëndësishëm që mund t'i shërbente asaj analize.

Të mos zgjatëm më shumë, të mos i numërojmë edhe elementet tjera.

Ne dje e mbajtëm mbledhjen e Kryesisë së KK të LK të Kosovës dhe Kryesisë së KSA të Kosovës, ku i kam informuar se përse duhet të shkojmë për Beograd dhe çfarë mendojmë ne, çfarë propozojmë ne dhe nuk propozojmë e mendojmë asgjë të re, përveç asaj që u pajtuam në mbledhjen e fundit të Kryesisë së KK të LK të Kosovës në prezencën e shokut Koroshec, kjo është e para.

E dyta, nëse në një situatë të tillë do të ishte e pamundur të mos thuhej diçka në Konferencën e Lidhjes së Komunistëve të Serbisë, ndërsa unë gjithashtu konsideroj se nuk është e mundur të mos thuhet diçka për ngjarjet në Kosovë. Ne mendojmë se mund të jepet një informatë për ngjarjet, qoftë kësioj, siç e dhashë unë apo më të mirë.

Të jepen elemente, disa elemente të cilat do të mund t'i japim, por tash nuk i kemi ato elemente, të cilat do të mund të shërbenin për vlerësimin e situatës, dhe të mos shpejtojmë me vlerësimet politike të ngjarjeve. Ju mua mund të ma zini për të madhe për atë që them se nuk duhet shpejtuar, por këtë nuk e them për shkak oportunitetit tim personal, por për shkak asaj që vërtet mendojmë se me këtë rast duhet ta japim vlerësimin e saktë të ngjarjeve që të mund më vonë të udhëheqim aksion politik të intensifikuar për progresin e të gjithëve në Kosovë.

Për sa u tha më sipër, mendimi ynë është që kjo vlen edhe për shqiptarët, serbët, malazezët dhe për të gjithë të tjerët. Nëse në këtë moment kjo nuk respektohet, në atë rast duhet shfrytëzuar edhe autoritetin e Komitetit Qendror të LKJ-së. Për këtë le ta jep vlerësimin KQ i LKJ-së, e jo që tash nga fillimi të kemi dallime e gjithsesi se për këtë çështje do t'i kemi, jo për çështjen e ngjarjeve, por për çështjen e asaj se vlerësimet a duhet të jepen në këtë moment apo më vonë dhe kjo do të ketë ndikim shumë të papërshtatshëm në situatën e përgjithshme në Kosovë. Gjithçka që ka ndodhur këtyre ditëve, e kësaj t'i shtohet edhe elementi i jo unitetit tonë, jam i bindur se kjo do të ndikonte edhe më tej në procesin e shpërnguljes së serbëve e malazezëve, por do të ndikonte edhe në pamundësinë e mobilizimit më të thelluar të shqiptarëve në luftën kundër nacionalizmit e separatizmit shqiptar dhe të mos e zgjasë më shumë. Shokë unë e përfundova, unë edhe një herë kërkoj falje për fjalimin tim të pa sistemuar, me bindje se ju këtë do ta merrni parasysht për shkak situatës që unë u gjeta.

Kryesuesi:

Faleminderit.

Marko Orlandiq⁸ ka pyetje.

Urdhëroni.

Marko Orllandiq:

Si e vlerësoni tash zhvillimin e mëtutjeshëm të situatës?

Remzi Kolgeci:

Sa u përket vlerësimeve politike kjo përbën një çështje, ndërsa çështje të dytë paraqesin vlerësimet e sigurisë, mirëpo si njëra po ashtu edhe e dyta, duhet të jenë si të them shtyllë për udhëheqjen e aksionit të mëtutjeshëm. Ne, p.sh., patëm vlerësime për ditën e hënë se do të ketë përfshirje, përkatësisht demonstrata masive të studentëve nëpër rrugë. Këto vlerësime ishin nga shokët e organeve të sigurimit. Ne në mbrëmjen paraprake, para atyre vlerësimeve zhvilluam aksion politik gjatë mbrëmjes nëpër qendrat studentore, i kemi zgjuar studentët, për ta parë disponimin e tyre. Mund të them se në asnjë qendër studentore ku profesorët i zgjonin studentët, nuk pati as edhe incidentit më të vogël, por se studentët patën një sjellje korrekte ndaj informatave të profesorëve. Ndërkohë, unë në ora 12 të natës isha duke biseduar me dekanët, rektorin dhe prorektorët. Këtë e tregon edhe informata e tyre. Të nesërmit isha edhe në aktivin politik të Universitetit.

Të hënë nuk patëm asnjë incident te studentët, as në mensën studentore e as në ligjërata etj., patëm vetëm një paralajmërim për grumbullimin e studentëve të nacionalitetit serb e malazias, tubim protestues në lidhje me deklaratën, përkatësisht të ndonjë deklarate të Azem Vllasit, ku paska thënë se në ato tubime të studentëve kanë qenë prezent edhe serbët dhe malazezët etj., d.m.th., të hënë nga ana e studentëve nuk patëm asnjë incident, si nëpër mensat studentore, po ashtu edhe nëpër fakultete, qendrat studentore, ndërkohë ne patëm një vlerësim krejtësisht të kundërt. Unë këtë e flas për arsye se në këto momente është vështirë dhe shumë e rrezikshme të jepen vlerësime të caktuara, ndërkohë të ndodhë diçka tjetër. Mirëpo, flas për një vlerësim që e patëm nga ana e shokëve, nga organet e sigurimit e cila për fatin e mirë të të gjithëve nuk qe realizuar në tërësi, por vetëm se ishte prezent. Vlerësim të tillë të ngjashëm patëm edhe dje.

Tash të shohim se çfarë në të vërtetë ndodhi. Mos vallë ndikoi, siç thonë disa, faktori i kohës, për arsye se atë ditë binte shi e borë, apo ka ndikuar diçka tjetër, a thua bëhet fjalë për aksionin politik etj. Deri te kjo duhet të arrihet pas një hulumtimi konkret të gjendjes. Çfarë mund të

⁸Anëtar i Kryesisë së KQ LKJ-së.

ndodhë nesër, unë personalisht mendoj se në këtë moment atje poshtë⁹ është prezent një aksion politik shumë i fuqishëm dhe intensiv, ky është mendimi ynë. Unë personalisht mendoj se nëse vazhdohet aktiviteti intensiv politik, të bëhet përkufizimi i pozitives që ishte prezent, nuk ka asgjë pozitive kur grumbullohen njerëzit nëpër rrugë, pa marrë parasysh se për çfarë bëhet fjalë, dhe të jem më i qartë, pa marrë parasysh se për cilin nacionalitet bëhet fjalë. Ju garantoj dhe jam tërësisht i bindur se do të përzihen forcat e ndryshme armiqësore, forca armiqësore nga pozita e nacionalizmit e separatizmit shqiptarë në radhë të parë, dhe ato janë të përziera aty diku, që për këtë do ta dëshmojë analiza e sigurimit se deri ku dhe në cilat përmasa, se do të kemi sukses nëse intensifikohet aksioni politik, se në këtë mënyrë do të arrijmë ta ndërpresim shprehjen e pakënaqësisë nëse kjo është vetëm pakënaqësi dhe tërë ajo të orientohej në suazat e sistemit politik dhe të sistemit politik të institucioneve. Përndryshe, në në Kosovë kemi folur, por sa ia kemi arritur kjo përbën diçka tjetër, se shprehja e pakënaqësisë në këtë mënyrë nuk është e pranueshme. Me këtë logjikë janë duke vepruar në terren edhe aktivistët tanë politik. Se a do t'ia arrijmë, unë shpresoj se po nëse do të ketë unitet, bashkëveprim në aksion, e në rast se s'ka unitet atëherë nuk do ia arrijmë, nëse do të kemi dallime rreth kualifikimeve dhe ngjarjeve në Konferencën e Lidhjes së Komunistëve të Serbisë nuk mund të garantoj, nuk mund të pohoj, por supozoj se kjo do të shkaktoj dëm të madh, dëm politik dhe se do të kemi një situatë të kundërt nga ajo që ne e dëshirojmë sot apo nesër.

Kryesuesi:

Vasil Tuporkovski¹⁰ dëshiron të parashtoj pyetje.

Vasil Tupurkovski:

....Kur isha...gjatë mbrëmjes...shokët në Kryesi të Komitetit Krahinor thanë se...janë të organizuar edhe atë të organizuar jashtëzakonisht mirë, tubimet, tubimet masive dhe kjo vetëm mbi bazën...e ditës së parë...edhe t'i në fillim theksove se mund të bëhet fjalë për një organizim... një definicion konkret rreth kësaj. Ku e shihni dhe ku qëndron ai organizim i tyre...

Remzi Kolgeci:

Shoku Tupurkovski nëse do ta dija se cilët subjekte janë, unë fare nuk do të flisja aq gjatë, por do të thosha për ato çështje që më pyete mua. Unë në pjesën time përfundimtare thash se çfarë mund të merret

⁹Mendon për Kosovën.

¹⁰Anëtar i Kryesisë së RSFJ-së.

nga elementet që do të shërbenin për analizën e ngjarjeve. Unë nuk mund të them se tërë ajo ka qenë spontane dhe këtë nuk mund ta pohoj askush, mirëpo se çfarë ka ndikuar që të jetë aq masive, kjo duhet të dëshmohet. Prandaj duhet të vijmë deri te ajo analizë, e cila do ta tregoj realitetin për tërë atë që ka qenë prezent në Kosovë, por edhe brenda një viti të fundit. Nëse do të ishte e mundur që në këtë situatë këtë ta shtrojmë në mënyrë reale, e ta shohim se sa ka ndikuar ajo që emërtohet, që dikur kemi thënë, nacionalisti shqiptarë po heshtë, apo që ngandonjëherë kemi thënë se nacionalisti shqiptar nuk është në aksion.

Për sa u tha më sipër, në këtë situatë, në këtë moment, unë shoku Tupurkovski nuk mund të them, se cili element ka ndikuar, ky apo ai. Unë vetëm se i përmenda disa elemente të cilat do të shërbenin si bazë për hartimin e asaj analize.

Kryesuesi:

Fjalën e ka shoku Marko Orllandiq.

Marko Orllandiq:

Unë mendoj se Remziu dha një vlerësim të situatës së tanishme për sa i përket atyre parashikimeve, dhe unë e kuptoj plotësisht për ato vlerësime të tija tërësisht të logjikshme. Unë, kërkoj falje, por a ka mundësi Remziu, të na tregoj se çfarë konkretisht propozohet për momentin për të qenë të sigurt në vlerësimet, se në ato dokumente tona çfarë ka në drejtimin e ndërmarrjes së masave e aktiviteteve për të pasur një kontroll dhe për ta normalizuar situatën, jashtë asaj që pak a shumë është e njohur.

Kryesuesi:

Fjalën e ka Millan Pançevski¹¹.

Millan Pançevski:

Unë do ju lutesha nëse mundeni...nuk dyshoj, nuk besoj se unë do të mund të qëndroj deri në fund. Unë kam menduar se vallë Kryesia e KK ka një elaborim rreth asaj që paraqesin kërkesa themelore në këto tubime, në këto grumbullime, në këto demonstrata, siç i keni emërtuar. Mendoj se kjo është me rëndësi krahas atyre parullave të cilat t'i na i tregove. Këto, a i keni të themi, të sintetizuar, se cilët janë kërkesat bazë të atyre demonstratave?

Remzi Kolgeci:

Personalisht unë mendoj, shoku Orllandiq, se në këtë moment duhet të gjithë ta përforcojnë aksionin politik, edhe shokët nga Kryesia e KQ LKJ-së, e në radhë të parë aktivitetin tonë atje. Nuk mund të thuhet

¹¹ Anëtar i Kryesisë së KQ LKJ-së.

asnjëherë se është i mjaftueshëm aktiviteti politik dhe se nuk do të kishte nevojë të bëhet edhe diçka më shumë. Shokët nga KQ LK të Serbisë pas atij aksioni, aksionit politik në Lidhjen e Komunistëve dhe në strukturat tjera të vijnë deri te ato elemente, të cilat, si të them, do të mund të shërbenin për një analizë politike reale. Kjo është e para. Ky është mendimi im dhe përafërsisht drejtimi ynë, ashtu jemi pajtuar.

E dyta, të intensifikohet veprimtaria e organeve përkatëse për të ardhur deri te vlerësimet e sakta, vlerësimet e sigurisë, të argumentuara, reale, të gjithanshme. Unë nuk dëshiroj të flas këtu për atë pjesë, me siguri se për këtë do të flasim në Kryesinë e RSFJ-së, shoku Dizdareviq, unë jam në situatë që në Kryesinë e RSFJ-së të flas pak më gjerësisht për disa çështje, të cilat për mua në këto momente nuk janë të qarta, porse ka nevojë të bisedohet edhe për atë pjesë në Kryesinë e RSFJ-së.

Shokut Pançevski, se çfarë ka mbizotëruar, cilët janë kërkesa bazë. Unë flas nga ajo që ka pasur mundësi të dëgjohet dhe nga ajo që është mundur të shihet. Unë nuk flas nga ajo se çfarë ka qenë ndoshta diku nën tokë apo diku në ndonjë provincë apo të ndonjë grupacioni, apo te ndonjë individ. Brohoritjet bazë ishin parullat “Tito partia”, e them këtë me përgjegjësi, “Rroftë Lidhja e Komunistëve”. Kërkesa bazë ka qenë revidimi i Vendimit tonë të KK-së lidhur me Kaçushe Jasharin dhe Azem Vllasin, kjo ka qenë bazë. Mund të them, se bie fjala, në natën e parë pati parulla individuale “Kosova Republikë”, por mund të them se masa reagoi menjëherë dhe e identifikoi atë njeri, i cili e brohoriste atë parullë dhe dy tre individë. Menjëherë janë kapur, menjëherë ai grupacion prej dy tre vetëve u arrestua nga organet e sigurimit dhe u ndërmorën masa e nevojshme. Kjo është e para.

E dyta, mund të them, se bie fjala, minatorët e kapën një njeri për fyti dhe e dëbuan jashtë turmës, sepse e identifikuan se nuk ishte i tyre dhe se nuk ishte minator, dhe se kishte filluar të parashtroj kërkesa të cilat nuk ishin në përputhje me kërkesat e minatorëve.

Mund të them se në disa komuna pati edhe asi parulla, parulla armiqësore, por nuk mund ta them atë se ajo masë që ka qenë aty se ato parulla i ka pranuar etj. Unë thash se e kemi regjistrin e të gjitha parullave të papranueshme, përkatësisht parullave armiqësore e nëse u intereson juve, mund t’i lexoj. Ato janë mbi bazën e dokumentit që e kemi pranuar nga shokët e organeve të sigurimit. Për secilën komunë, në cilën do kohë, kush e ka bartë etj. Nëse ka nevojë, shoku kryetar, unë këtë do ta lexoj. Mendoj, se nuk ka nevojë.

Kryesuesi:

Fjalën e ka shoku Jakov Llazarevski¹².

Jakov Llazarevski:

Pyetje, por unë propozoj, që pyetjet t'ia dorëzojmë shokut Koroshec e ndoshta edhe shokut Çullafiq. Mendoj se është tepër e rëndësishme, duke e pasur parasysh, atë që shoku Kolgeci e përkujtoi se ne shpesh në debatet dhe analizat tona për situatën në Kosovë, kemi folur se përse shqiptarët nuk janë aktivë? Përse heshtin? Kjo personalisht na ka befasuar të gjithëve. Ky faktor befasues si është vlerësuar në Komitetin Krahinor? Për këtë arsye se edhe në atë mbledhje të jashtëzakonshme kemi folur se janë befasuar të gjitha forcat e organizuara. Nuk është e mundur që asnjë komitet komunal të mos kishte ofruar ndonjë të dhënë se çfarë po përgatitet dhe ku është orientuar pakënaqësia e të gjithë atyre, të cilët kishin filluar të dalin në rrugë gjatë kohës së mbajtjes së mbledhjes së Kryesisë. Sepse, shikoni, ne e kemi pritur se diçka do të ndodhte, se do të zgjohet ai aktivitet, ai angazhim i shqiptarëve. Dhe më habitë se në fillim parullat “Rroftë Lidhja e Komunistëve”, mbështetje ndaj mbledhjes së XVII etj. Si nuk kemi arritur, si ka mundësi që udhëheqja zyrtare partiake dhe shteti nuk kanë arritur nëse jo 40 mijë, së paku 10 mijë t'i ngrenë dhe të protestonin për shkak krimit që ndodhi në kazermën e Paraqinit? Si është e mundur që askush nëse jo 40, së paku 5 apo dy mijë të mos çohen e ta dënojnë tërë atë që ka ndodhur në Kosovë, sa u përket të drejtave, të sigurisë pronësore e personale: Si sqarohet kjo? Ky është momenti më vendimtar për vlerësimin e situatës, por edhe për aksionin politik. Për këtë, Komiteti Krahinor e ka të domosdoshme të kryej vlerësimin, ndërsa ne këtu të debatojmë. Dhe si është e mundur që organet kompetente, organet e sigurimit që ata në një aspekt të bashkëveprojnë me komitetet komunale dhe me forcat tjera të organizuara. Mirëpo, si ka mundësi të ndodhë që organet e sigurimit të mos e informojnë askënd dhe për asgjë, të mos grumbullojnë të dhëna me rëndësi që të mund të dihet se çfarë mundet dhe në cilën mënyrë kjo mund të ndodhë, sepse gjithçka ka qenë nën vëzhgim, dhe ka pasur mundësi të parashikohet gjithçka. Ka mund të parashikohet edhe i tërë aktiviteti dhe të bëhet përforcimi, sepse pati baza dhe informata të bollshme se do të ndodhte diçka që në fakt edhe ndodhi.

Remzi Kolgeci:

Shoku Llazarevski ka plotësisht të drejtë, kur thotë se ka pasur mundësi që të ndodhte tërë kjo. Unë mund gjithashtu të them, se si ka mundësi tërë kjo të ndodh. Dhe tërë ajo që u tha personalisht nga shoku

¹²Kryetari i KQ LK të Maqedonisë dhe anëtar i Kryesisë së KQ LK të Jugosllavisë.

Llazarevski, mund të shërbejë si element për atë analizë. Si pati mundësi kjo të ndodhte. Për këtë sot të jepet përgjigje, unë nga kjo mund vetëm të them diçka. Mirëpo, kjo neve sot do na vononte pak si më gjatë, e të mos ishte vërejtur se diçka te shqiptarët, jo te shqiptarët, por te kuadri, madje edhe nga vetë kuadri. Gjithçka që ka ndodhur muajve të fundit, vitin e fundit edhe ajo çfarë është e vërtetë, edhe ajo çfarë nuk është e vërtetë se a ka ndikuar, apo nuk ka ndikuar, unë them, gjithsesi se ka ndikuar në disponimin, përkatësisht në pa disponimin. Prandaj i theksova disa elemente. Ta marrim shtypin e vitit të fundit, unë nuk them, as “Politikën”, as këtë, as atë, por shtypin në përgjithësi. Ta analizojmë shtypin gjatë këtij viti të fundit, ta analizojmë tërë atë që shkonte në atë drejtim që ishte negative ndaj kombësisë shqiptare në Kosovë. Nuk them, gjithçka, por një pjesë të saj, ndërsa kemi edhe disa elemente tjera, për çka ndoshta do të arrijmë deri te një disponim. Ndërsa unë pajtohem plotësisht me ju, në pyetjen se si ka pasur mundësi që ne të mos e organizonim një tubim të tillë, për ta shprehur pakënaqësinë tonë ndaj situatës që është në Kosovë, përkatësisht ndaj situatës në të cilën gjenden serbët dhe malazezët etj. Ky është orientimi ynë, nevoja e jonë e djeshmja, e sotmja dhe e nesërmja, edhe pse nevojitet të punohet edhe më tej, ndonjë tubim protestues të shqiptarëve, duhet të jetë tubim protestues për pozitën e serbëve, malazezëve dhe të tjerëve në Kosovë. Unë për këtë pajtohem në tërësi. Mirëpo, tash situata është e tillë, e kur prishet makina (vetura-Q.L.), është një shprehje popullore, atëherë ka mjaft rrugë. Unë jam i bindur se makinat nuk janë të prishura në tërësi, se ka mundësi ende të udhëtohet, prandaj të përpiqemi të gjejmë rrugë të përbashkëta, që ato makina të mos na prishen edhe më shumë.

Dobrosav Çullafiq:

Unë gjithashtu, do të thosha se është i saktë konstatimi se ka dështuar Shërbimi i Sigurimit Publik në Sekretariatit Krahinor për Punë të Brendshme. Ne këtë e kemi konstatuar edhe në mbledhjen e Sekretariatit Krahinor, me rastin e qëndrimit tim së bashku me sekretarin republikan për punë të brendshme të Serbisë, në mbrëmjen ndërmjet të premtës dhe të shtunës. Atëherë në atë mbledhje me atë aktiv punues konstatuam se Shërbimi është befasuar me formën e këtillë të reagimit, demonstrimit.

Pra, ky konstatim u dha edhe në Sekretariatit Krahinor edhe në Sekretariatit Federativ edhe në Sekretariatit Republikan të Serbisë. Për këtë arsye, ne kemi formuar një komision, në nivelin më të lartë profesional. Në të janë nënsekretarët e sigurimit shtetëror të SPB-së Federative dhe nënsekretarët të sigurimit shtetëror të SPB-së

Republikane, me shokët nga Shërbimi për sigurimin shtetëror të Krahinës, ata tashmë janë atje dhe iu është dhënë për detyrë ta përcaktojnë se a thua ka dështuar Shërbimi, përkatësisht si ka mundur të ndodh që Shërbimi të dështojë deri në ato përmasa, saqë dalja në rrugë të punëtorëve dhe ai shpërthim i protestave të zhvillohet në atë mënyrë në mbarë hapësirën e Krahinës, ndërsa Shërbimi të mos dijë për këtë. Shpresoj se komisioni këtë punë do ta kryej brenda pesë-gjashtë ditëve.

Borisav Joviq¹³:

Shoku Stipe e sqaroi në detaje se çfarë kemi punuar të gjithë në terren, ndërsa veç kësaj ne këtu merremi vazhdimisht për këto çështje. Ne që jemi në Beograd, si të thuash, nuk ka ditë e të mos ulemi e të mos e vlerësojmë situatën mbi bazën e të gjitha informatave të cilat i marrim për çdo ditë nga poshtë dhe më shumë herë brenda ditës nga shokët të cilët janë poshtë në terren, por edhe nga shokët nga Komiteti Krahinor dhe Kryesia edhe prej shokëve nga Komiteti Qendror dhe Kryesia, siç e dini, është në rrjedhë.

Sa i përket shërbimit të sigurimit, shoku Raif¹⁴ foli për këtë, i kemi dërguar dy ekipe të forta, njëra do të qëndroj një kohë më të gjatë, ndërsa e dyta ka për detyrë t'u përgjigjet pyetjeve: kush i organizoi dhe përse i organizoi, ndërsa roli, përkatësisht vendi i kryerjes së detyrës së shërbimit për siguri edhe në atë situatë... Unë mendoj se do të ishte e gabuar nëse ne tash do të thoshim se gjithçka që ka marrë pjesë në ato demonstrata në ditën e parë dhe ditën e dytë e me siguri edhe ditën e tretë kanë qenë me disponim armiqësor, se aty në shumë çka ka qenë reaksioni, mirëpo se demonstratat në ditën e tretë, të dytat sipas netëve dhe të tretat për nga dita morën karakter të rrezikimit të rregullimit kushtetues, rendit dhe qetësisë dhe se kanë dalë jashtë kontrollit unë mendoj se kjo është e saktë dhe se ..duhet të nisemi. Faleminderit.

Kryesuesi:

Gjithashtu Stane¹⁵ duhet të shkojë.

Remzi Kolgeci:

Shoku Stane, unë theksova se para vete i kam të gjitha parullat përfshi edhe numrin e parullave që u brohoritën e të cilat nuk janë në linjën e LK-së. Ato parulla nuk i kam shpikur unë, ato janë dokumente të cilat janë marrë nga ana e shokëve nga organet e sigurimit, prandaj thash se nëse do të ketë nevojë të bëhet krahasimi i ditës së parë, të dytë e të

¹³Anëtar i Kryesisë së RSFJ-së.

¹⁴Dizdareviq.

¹⁵Stane Dollanc, anëtar i Kryesisë së RSFJ-së.

tretë, unë nuk mund të pajtohem, për arsye se dita e parë karakterizohet vetëm me ardhjen e minatorëve, kjo është dita e parë, dita e tretë, përkatësisht nata e tretë, nata e tretë në vetvete pranon elemente si të them që mund të karakterizohen se ka më shumë shprehje, kjo është e para. Pra, sa u përket parullave dhe sa i përket tërë asaj ekzistojnë dokumentet dhe mund të bëhet krahasimi, ekzistojnë xhirime televizive.

Unë nuk dëshiroj të fsheh asgjë dhe ja përse u paraqita për fjalë. Gjithçka që ekziston le të vendoset në tavolinë dhe le të shihet dhe le të dëshmohet, unë nuk jam kundër asgjëje, e cila çon kah ajo që është reale, por edhe nëse dëshironi që për ato fjalë..le të jetë ashtu. Mirëpo, dëshiroja ta thosha këtë. Shoku Dollanc thotë se kam qenë i njëanshëm, unë nuk dëshiroja të isha i njëanshëm dhe nëse ka nevojë mund tash të flas më gjerësisht, këtë mund ta bëj, mirëpo unë u përkufizova në njërin karakteristikë dhe në tjetrën. Ja, unë e përfundova dhe do të isha më i lumturi nëse do ta dija se kush është organizatori i atyre, jo vetëm unë por të gjithë ne. Mirëpo, derisa të vijmë te ai, ka një periudhë paraprake, se çfarë ka ndikuar që erdhi te ajo. Më falni e përfundova.

Remzi Kolgeci:

Në fund unë jam i detyruar, nuk do ju lodhi shumë gjatë. Unë dëshiroj t'u falënderohem edhe shokut kryetar dhe juve që më keni dëgjuar me vëmendje. Unë në fillim theksova se me çfarë qëndrimi kam ardhur. Ky nuk është qëndrimi im, por i të dy kryesive.

Së dyti, fare nuk e kam kontestuar se nuk ka nevojë të thotë diçka Konferenca e LK të Serbisë. E as që mund ta kontestoj. Mirëpo, se sa jam kuptuar, kjo është një çështje tjetër. Unë shpresoj se jam kuptuar nga shumica e pjesëmarrësve. Atë që e kam thënë sot, mbrëmë ua kam thënë edhe shokëve nga KQ e Serbisë. Ju lutem, mos ma zini për të madhe nëse e them këtë, se për gjithçka që do të ndodhë në Konferencë, unë shpresoj se do të jetë gjithçka në rregull, unë dua të jetë gjithçka në rregull, jo vetëm unë, por ndoshta të gjithë ne këtu, por edhe në Kosovë, nëse ajo do të ndikoj negativisht në aksionin politik të mëtejme, unë mund t'ua them këtu se do të mendoj singërisht për veprimin tim të mëtejshëm.

Kryesuesi:

Për çfarë mendoni? Për dorëheqjen e imponuar?

Remzi Kolgeci:

Po, këtë e mendoj shumë seriozisht. Më lejoni të them vetëm këtë. Në këtë situatë, unë dhe të tjerët të cilët kanë ngelur në Kryesi, pas kësaj mënyre të punës, pas një marrëveshje kërkohet sërish një marrëveshje tjetër, mendoj për atë marrëveshje që e kemi arritur

bashkërisht, unë ende nuk mund ta kuptoj, ka mundësi të jem ende i dehur, i lodhur...

Kryesuesi:

Ke kujdes, ne këtu nuk kërkuam as çfarë marrëveshje tjetër.

Remzi Kolgeci:

Unë mendoj për shokët nga KQ e Serbisë. Nuk mendoj për Kryesinë e KQ LKJ-së.

Ju lutem ta përfundoj, kam të drejtë ta them. Me siguri se më nuk do të jem në këtë Kryesi, ju lutem ta them me përgjegjësi. Këtë e them me përgjegjësi¹⁶.

¹⁶Agjencia Shtetërore e Arkivave të Kosovës (ASHRM), F. KK i LK të Kosovës (fondi i pasistemuar), K. 390A.

RECENSIONE

